Notat desember 2025: Endringer i norsk atomvåpenpolitikk

Notat desember 2025: Endringer i norsk atomvåpenpolitikk **1**
Deltakelse på øvelser 1
De etiske retningslinjene for oljefondet 1
Deltakelse som observatør på statspartsmøtene i FNs atomvåpenforbud 3
Endring i retorikk 3
Oversikt over Norges stemmegivning på resolusjoner i FNs generalforsamling 4
Resolusjon: Humanitære konsekvenser av atomvåpen 4
Resolusjon: FNs atomvåpenforbud 4
Resolusjon: Mulige risikoer ved integrering av kunstig intelligens i kommandosystemer, kontrollsystemer og kommunikasjonsnettverk for atomvåpen 4

Deltakelse på øvelser

- Amerikansk ubåt med atomvåpen dukker opp utenfor Bergen
  Søndag 23. juni 2024 var den amerikanske ubåten USS Tennessee rundt 35 kilometer fra det norske fastlandet. Standard utrusting på slike ubåter er rundt 20 Trident-II-missiler. Det er første gang et slikt skip kommer til overflaten i norsk økonomisk sone siden slutten på den kalde krigen. **Her** er pressemeldingen ICAN Norge kom med den gang og **her** er en Q&A om øvelsen.
- Steadfast Noon
  13. til 24. oktober 2025 deltok Norge for første gang med kampfly i Natos årlige atomvåpenøvelse *Steadfast Noon*. Under Steadfast Noon øver medlemsland i NATO på å bruke atomvåpenene USA har utstasjonert i europeiske land. I 2025 deltok et mindretall på 14 av NATOs medlemsland. Norge observerte Steadfast Noon for første gang i 2023 og deltok med stabsoffiserer i 2024. Tidligere har ikke Norge deltatt på denne atomvåpenøvelsen.

De etiske retningslinjene for oljefondet

- Retningslinjer for observasjon og utelukkelse ble vedtatt av Stortinget i 2004 (På bakgrunn av Graverutvalgets utredning NOU 2003: 22 Forvaltning for fremtiden). Blant produktkriteriene finner vi det som har fått navnet "våpenkriteriet," som forbyr investeringer i produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, deriblant atomvåpen.

- Våpenkriteriet ble ytterligere strammet inn så sent som i 2021 (med utgangspunkt i Mestad-utvalgets vurderinger i NOU 2020: 7 Verdier og ansvar) til å omfatte leveringsplattformer som kun kan brukes til atomvåpen, i praksis betyr dette ubåter som brukes for å levere atomvåpen.
- Høsten 2025 fikk regjeringen ved finansminister Jens Stoltenberg flertall for å sette Etikkrådets arbeid på pause i påvente av en gjennomgang av retningslinjene. Dette skiller seg fra tidligere praksis der Etikkrådet har opprettholdt sitt arbeid samtidig som retningslinjen har blitt revidert. Grepet fra Jens Stoltenberg har møtt mye motstand både fra tidligere og nåværende medlemmer i Etikkrådet og sivilsamfunn. **Mandatet for utvalget** som nå skal gjennomgå retningslinjene nevner atomvåpen flere ganger:

    Side 4: *Det er et dilemma at Norge har inngått store og langsiktige samarbeidsavtaler med selskaper om kjøp og vedlikehold av kampfly og fregatter, samtidig som de samme selskapene er utelukket fra fondet fordi de medvirker til produksjon av kjernefysiske våpen.*

    Vår vurdering: Det er en klar juridisk (og etisk) forskjell mellom det å kjøpe forsvarsmateriell fra et selskap og det å investere i det samme selskapet. Investeringer innebærer eierskap og langsiktig støtte til hele selskapets virksomhet, mens kjøp er en enkeltstående transaksjon som ikke gir samme ansvar eller signalverdi i forhold til hele selskapets virksomhet.

    Side 4: *Kjernevåpen er grunnleggende for Natos avskrekkingsstrategi, som Norge er del av. Kjernevåpens rolle som avskrekking er i mindre grad blitt drøftet i sammenheng med retningslinjene.*

    Vår vurdering: Dagens retningslinjer slår fast at fondet ikke skal være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer utvikler eller produserer våpen eller sentrale komponenter til våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, herunder biologiske våpen, kjemiske våpen, kjernevåpen, ikke-detektbare fragmenter, brannvåpen, blindende laservåpen, antipersonellminer og klaseammunisjon. Spørsmålet blir da om disse prinsippene har endret seg, eller om Norge mener prinsippene ikke lenger er viktige.

    Videre ser vi at det har vært bred enighet på Stortinget om at Oljefondet ikke skal brukes som politisk verktøy. I lys av mandatet bør det stilles

spørsmål om denne brede enigheten fortsatt er til stede. Dersom Oljefondet skal brukes til å investere i europeisk og amerikansk forsvarsindustri, betyr det at vi også skal åpne for at Stortinget skal kunne instruere Oljefondet til å investere direkte i andre næringer f.eks. grønn omstilling for å møte klimaendringene?

Side 6: *Utvalget bes vurdere om den pågående styrkingen av Forsvaret og den sikkerhetspolitiske situasjonen for øvrig bringer inn nye etiske avveiinger i vurderingen av kriteriene. I den forbindelse er det et spørsmål om kjernevåpen som avskrekkende virkemiddel for å unngå krig, bør tas hensyn til. Utvalget bes også vurdere om det bør skilles mellom selskaper som er hjemmehørende i land som Norge har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, og selskaper hjemmehørende i andre land.*

Vår vurdering: Ofte hører vi at vi må styrke forsvarsindustrien fordi situasjonen vi befinner oss i er en kamp for våre verdier. Er masseødeleggelsesvåpen som bryter med grunnleggende humanitære prinsipper en del av våre verdier? Kan vi forsvare våre verdier ved å bryte dem?

Atomvåpen utgjør en eksistensiell trussel og er verdens verste masseødeleggelsesvåpen. Ved bruk er det ingen som kan gi tilstrekkelig hjelp og det er umulig å bygge god nok beredskap for en atomvåpeneksplosjon. Ved en atomkrig kan verden slik vi kjenner den være historie. Å tjene penger på produksjon av atomvåpen er med på å svekke en høyst nødvendig norm mot disse masseødeleggelsesvåpnene.

Deltakelse som observatør på statspartsmøtene i FNs atomvåpenforbud

- Juni 2022: Norge deltok som **observatør på det første statspartsmøtet til FNs atomvåpenforbud** i Wien i Østerrike. Dette var nedfestet i Hurdalserklæringen, som la grunnlaget for regjeringen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet.
- November og desember 2023: Norge deltok som **observatør på det andre statspartsmøtet til FNs atomvåpenforbud** i New York.
- Mars 2025: Norge uteble fullstendig fra **det tredje statspartsmøtet** til FNs atomvåpenforbud.

Endring i retorikk

- August 2022: Norge **trakk seg fra en fellesuttalelse om de humanitære konsekvensene av atomvåpen** støttet av 147 stater i FN. Norge hadde tidligere støttet likelydende fellesuttalelser.

- November 2025: I **debatt hos Dagsnytt 18 mellom ICAN-koordinator Tuva og statssekretær i UD Eivind Vad Petterson** erkjente Petterson at vi har hatt en endring i norsk atomvåpenpolitikk

Oversikt over Norges stemmegivning på resolusjoner i FNs generalforsamling

I slutten av oktober 2025 stemte FNs førstekomité over en rekke resolusjoner som omhandlet atomvåpen. Dette er en del av arbeidet som foregår under FNs generalforsamling. Flere av resolusjonene kommer opp år etter år. For en oversikt over alle resolusjonene, se **Reaching Critical Will sin nettside.**

Resolusjon: Humanitære konsekvenser av atomvåpen

Her kan du lese resolusjonen.

- Oppsummert: Atomvåpen har katastrofale humanitære konsekvenser og det er i menneskehetens interesse at atomvåpen aldri brukes igjen.
- Norges stemmegivning: Avholdende. Samme som året før.
- Begrunnelse fra Norge: Sammen med en rekke andre medlemsland i NATO begrunnet Norge dette med at "formuleringene var uforenlige med deres sikkerhetsordninger". Vi har tidligere fått beskjed om at dette gjelder setningen om at atomvåpen aldri må brukes under noen omstendighet. Hellas, som også er medlem i NATO, stemte for resolusjonen.

Resolusjon: FNs atomvåpenforbud

Her kan du lese resolusjonen.

- Oppsummert: Resolusjonen ønsker FNs atomvåpenforbud velkommen og oppfordrer alle stater som ennå ikke har gjort det til å slutte seg til traktaten.
- Norges stemmegivning: Norge stemte mot denne resolusjonen. Samme som året før. Australia, som er tett alliert med USA, stemte avholdende til resolusjonen.

Resolusjon: Mulige risikoer ved integrering av kunstig intelligens i kommandosystemer, kontrollsystemer og kommunikasjonsnettverk for atomvåpen

Her kan du lese resolusjonen.

- Oppsummert: Resolusjonen slår fast at total avskaffelse av atomvåpen er eneste absolutte garanti mot bruk, og at vi på veien dit må sørge for at atomvåpen ikke brukes. Resolusjonen uttrykker bekymring for hvilke konsekvenser beslutningstaking drevet av kunstig intelligens knyttet til atomvåpen kan ha, og krever at menneskelig kontroll opprettholdes.
- Norges stemmegivning: Avholdende. Ny resolusjon, ikke stemt over tidligere.